

18 Febrero, 2018

ANTONI VILA CASAS

“La Fundació comprarà fins al 2030 per mostrar un segle d’art català, després la inversió serà en salut”

TEXT *Catalina Serra*

FOTO *Francesc Melcion*

El trobo supervisant els acabats de la instal·lació de tres grans escultures de Xavier Mascaró, titulades *Guardians*, que ha donat a la ciutat i situat al davant de l’entrada principal del Museu Can Framis. Confia que amb la seva solemne presència ajudaran a aturar l’ímpetu dels nens que des que es va posar en marxa la superilla de Poblenou, que l’agafa de ple, entren al pati interior i guixen l’escultura de Jaume Plensa que hi ha al centre. Es nota que ho controla tot, fins a l’últim detall, i és lògic perquè ell és l’ànima de la Fundació Vila Casas, una entitat privada feta a la seva imatge que bàsicament treballa en dos àmbits ben definits, la recerca i divulgació de temes sociosanitaris i el patrimoni català. Parlo, esclar, d’Antoni Vila Casas (Barcelona, 1930), un filantrop que encara manté l’ànima d’empresari i que destina part de la seva gran fortuna a la recerca en salut, el col·leccionisme i la promoció de les arts plàstiques catalanes.

Els inicis en la indústria farmacèutica

La fortuna la va anar fent a poc a poc en la indústria farmacèutica, la seva gran passió. “De fet, jo havia estudiat als Jesuïtes del carrer Casp, que tenen un molt bon sistema d’ensenyança, i volia seguir fent dret a Deusto, però els meus germans grans em van dir que havent-hi universitat a Barcelona m’ho tragués del cap –explica–. Animat pel meu amic Santiago Oller, fill de metge, em vaig apuntar a farmàcia, i em va agradar. Vaig arribar a regentar una farmàcia a la Trinitat i, uns anys més tard, en vaig poder comprar una altra a la cantonada de la Gran Via amb el carrer Girona, que va funcionar molt bé”. Vila Casas –que ja havia muntat un negoci de telers de teixit tècnic mentre era

estudiant– tenia esperit empresarial i ràpidament es va adonar que el negoci era als laboratoris, a poder fabricar els propis medicaments, i així, quan va sorgir l’oportunitat, el 1960, van comprar Laboratorios Prodes. Eren deu socis, tres dels quals es dedicaven als laboratoris –ell era el president del consell d’administració i Santiago Oller n’era el director tècnic– i la resta a la venda. Allà hi feien sals de bany i un xarop expectorant, Prodesmicina, que va entrar a la Seguretat Social, cosa que els va fer augmentar molt les vendes. “Va ser el primer xarop que es venia amb pot de plàstic –recorda–. Abans tot es feia amb ampolles de vidre, que pesaven molt i que a vegades es feien malbé. Jo havia fet un curs de plàstic a la indústria farmacèutica i vaig veure que efectivament així es conservava molt bé el medicament, pesava molt menys i era més fàcil de portar. Va ser una de les raons del gran èxit del producte, a part que anava molt bé per a la tos”. Anaven pas a pas, però pujant. Gran defensor de l’alta qualitat de la sanitat catalana, només lamenta que els professionals sanitaris estiguin tan mal pagats i reconeix que, efectivament, es recreen molts medicaments, sobretot perquè ja forma part de la rutina dels tractaments. “Jo prenc nou pastilles al dia i estic molt bé –diu–. Ara bé, és veritat que, a mesura que augmenta la despesa sanitària, es fa més insostenible. El cert és que, gràcies a la bona sanitat i als fàrmacs, cada vegada vivim més, i això fa que la Seguretat Social tingui més despesa. Les coses ben fetes a vegades provoquen situacions insostenibles per a la societat. Però, ara, per on talles? Hi ha despeses que hem d’assumir”.

Com Franco va salvar el Diazepan

Vila Casas, que va arribar a ser president de FarmaIndustria, la patronal espanyola, recorda

que ja en temps de Felipe González es va intentar que l’Agència Europea de Medicaments s’instal·lés a Barcelona sense èxit. No interessava, com, diu, no ha interessat ara. Ell no es cansa de parlar de la indústria farmacèutica. De fet, escoltar la seva història és un exercici fascinant pel que explica també de com funcionava el sector. Un cas clar és el del Diazepan Prodes, un producte que encara està al mercat i amb bones vendes. Laboratori Prodes el va treure el 1964 i els va costar un plet contra els laboratoris La Roche, que fabricaven el Valium.

“El Valium valia 80 pessetes i nosaltres el veníem a 30 –recorda–. Això suposava un cert estalvi i, esclar, vam fer un forat en el mercat. Llavors no hi havia patent de producte, sinó de procediment, no podies fer-ho de la mateixa manera. La Roche va pagar dos investigadors del Consell Superior d’Investigacions Científiques perquè analitzés el procés de fabricació del Diazepan i d’un altre producte de la Lacer similar, que valia 50 pessetes. L’informe va concloure que els tres productes s’havien fet igual i semblava tot perdut. El nostre advocat de patents va aconsellar que ho moguésim a nivell polític. En aquell temps jo anava molt als toros i era amic de Pere Balaña, a través del qual coneixia el ministre de Governació, Garicano Goñi. Ell va parlar amb el director general de Farmàcia, que va dir que això només ho podia resoldre el Caudillo. Jo vaig dir que no aniria a parlar-hi, però l’hi van explicar a Franco, li van dir que eren productes de laboratoris espanyols que feien la competència a La Roche, que eren més barats i que podien estalviar entre 5 i 7 milions a la Seguretat Social. I Franco va agafar el telèfon i va trucar al director del CSIC”. El resultat, conclou, és que l’informe ja no deia amb total seguretat que era el mateix procediment, sinó “que hi havia la

18 Febrero, 2018

probabilitat" que es fabriqués igual. Amb aquest matís ja van guanyar el plet als jutjats i el Diazepan es va convertir en un producte normatiu.

Cap a l'expansió internacional

"Més endavant, jo veia que a la farmàcia la gent que demanava el Diazepan, que era un calmant, també demanava el Tepavil, que era un antidepressiu –explica–. Vaig pensar que estava cantat que havíem de fer un producte que els ajuntés tots dos, que en vam dir Tepazepan, i així estalviaríem una recepta i diners a la Seguretat Social. Durant tres anys va ser el líder del mercat d'antidepressius". Amb el temps el laboratori va anar creixent i van comprar quatre laboratoris més que van multiplicar els guanys. En aquell moment ja només hi havia tres socis, perquè els altres set els havien venut la seva part, i el 1986 es va crear Prodesfarma, que ja era un gran holding amb laboratoris també internacionals, un centre d'investigació que va arribar a tenir més d'un miler de treballadors. Facturaven xifres que arribaven als 35.000 milions de pessetes a Espanya i als 7.000 a Europa i molts dels seus productes entraven a les prescripcions de la Seguretat Social, cosa que afavoria molt la seva venda. També els havia ajudat, explica, l'entrada dels socialistes al poder a Espanya. "En aquell moment hi havia diferents productes que eren iguals però de diferents marques i preus, i ells van dir que si els productes eren iguals havien de costar el mateix. Com que els altres no els podien abaixar, a nosaltres ens els van fer pujar de preu i només això ens va fer multiplicar la facturació un 25% més –comenta–. A més, amb l'arribada del PSOE al poder, molts laboratoris s'havien espantat i es venien les empreses. Nosaltres sempre havíem fet més registres dels que podíem treure. Va ser llavors quan ho vam aprofitar per comprar quatre laboratoris que es venien a bon preu i, com que teníem els productes, vam posar-los en marxa, i en dos anys cada un d'ells ja venia el que feia abans Prodes. Aquí vam començar també la investigació a fons".

La fusió amb Almirall

Amb Prodesfarma la recerca ja es va fer d'alt nivell i amb inversions milionàries. Explica orgullós com van inventar la molècula de l'aceclofenac, que es va comercialitzar finalment el 1992 com a Airtal, un antinflamatori i analgèsic pensat per no produir acidesa a l'estómac i que encara està a la venda. Amb aquest nou producte van ser la primera empresa espanyola que registrava un producte a Europa i la van poder comercialitzar en 15 països. Tanmateix, el 1990 Vila Casas recorda que ja veia que això de la indústria farmacèutica només podia funcionar fent molta inversió amb recerca, i la recerca era cara, per la qual cosa calia fusionar laboratoris per crear grans empreses capaces d'enfrontar-se a les grans multinacionals. Ho va escriure en un article i, explica, només els germans Gallardo, d'Almirall, s'hi van interessar. Finalment, el 1996 es van fusionar i ell, que ja tenia 67 anys, va deixar la gestió directa de la companyia.

No es va retirar del tot, però, perquè un any abans, amb molt olfacte comercial, com s'ha demostrat, ja havia comprat Aquilea, especialitzada en complementos alimentaris i parafarmàcia, una empresa que també va funcionar molt bé i que el 2005 va vendre als laboratoris Uriach. "El 2003 em van diagnosticar un limfoma i vaig decidir vendre les accions a Almirall-Prodesfarma i, per cohe-

rència, també Alquilea", comenta. "En aquell moment ja havia creat la Fundació Vila Casas, que inicialment, el 1986, es dedicava a la divulgació de temes de salut perquè veia que els periodistes molts cops no estaven formats i volia contribuir a millorar la comunicació científica i sanitària. Donàvem premis d'investigació i publicàvem l'Informe Quiral, que encara es fa, per divulgar la recerca, i també organitzàvem, i encara ho fem, debats d'opinió amb periodistes i investigadors per crear un vincle amb la societat. I vaig ajudar a impulsar el màster de divulgació sociosanitària de la UPF". I també, esclara, ja era col·leccionista d'art.

La passió pel col·leccionisme

"La primera obra que vaig comprar, quan encara feia la carrera, va ser una escultura de marbre negre de Sergi Aguilar que em va costar 80.000 pessetes", recorda. Des de llavors no ha parat i la seva col·lecció, d'unes 3.000 obres, la presenta en tres museus: la pintura al Museu Can Ramis de Barcelona, l'escultura al Museu Can Mario de

Palafrugell i la fotografia al Museu Palau Solterra de Torroella de Montgrí. A més, també té l'Espai Volart, ara ampliat, al carrer Ausiàs March de Barcelona, on presenta exposicions temporals i ara es pot veure l'obra de Lita Cabellut.

"Sempre he sigut catalanista, ja em ve de família, perquè un dels avis va firmar les Bases de Manresa, i penso que la cultura i la tradició són les senyes d'identitat d'un país –comenta–. Per a mi la cultura es concreta en les disciplines que m'agraden, que són la pintura, l'escultura i la fotografia, i la tradició està representada en el lloc on poso les obres, que sempre són antigues fàbriques, vells palaus o edificis emblemàtics. Can Mario era una fàbrica de suro; Can Framis de llana, sempre hi ha una raó". Mentre per la fines tra del despatx on parlem veiem alguns dels alumnes del màster de fotografia d'Elisava desafiant el fred per fer una foto d'un seminu als jardins que envolten l'edifici, Antoni Vila Casas recorda que la notícia del limfoma el va agafar mentre posava en marxa el primer museu, el de Can Mario

18 Febrero, 2018

ANTONI VILA CASAS

"Gràcies al sistema sanitari i als fàrmacs, cada vegada vivim més, i això fa que la Seguretat Social tingui més despesa. Les coses ben fetes a vegades provoquen situacions insostenibles. Però ara, per on talles?"

"Sempre he sigut catalanista i penso que la cultura i la tradició són les senyes d'identitat d'un país"

"La Fundació es mantindrà sense problemes"

ANTONI VILA CASAS Nascut el novembre del 1930 a Barcelona, va ser el quart de cinc germans i als 11 anys es va quedar orfe de pare. De família lligada al tèxtil, van anar vivint amb l'ajuda de l'avi i amb la venda de la rica col·lecció de segells del pare, que de petit ja el portava a veure les galeries de Barcelona. Va estudiar farmàcia i amb el temps, a més de regentar-ne dues, va aixecar un imperi farmacèutic, Prodesfarma, que va ser durant anys la tercera farmacèutica del país. Casat dos cops i sense fills, des que es va retirar el 2004 dedica totes les seves energies a la Fundació Vila Casas.

d'escultura. "Quan em va dir que tenia dos anys de vida vaig pensar que no ho veuria acabat", recorda. "Li vaig demanar a l'escultora Rosa Serra si em faria una escultura meva, per poder-ho veure i ser-hi present. Primer em va fer una escultura de fang, però em va dir que es trencaria; després ho va intentar en guix, però semblava que ja estigués mort, i, finalment, la vam fer de bronze. Quan va estar feta, però, la vaig embolicar en una manta blava i la vaig guardar en una caixa al magatzem. Tenia 74 anys, i quan vaig fer els 80 anys tothom em deia que la posés. Però no, no la poso. Que la destapi la meva dona el dia que em mori. Quan et fas gran fas rareses, però són aquelles coses que en el moment que les fas et compensen perquè et donen vida".

El futur de la Fundació

Ho té tot molt pensat, diu, perquè s'ha cansat de veure com moltes fundacions privades acaben morint o demanant subvenció pública. "Això no pot ser, l'has de dotar de suficients diners perquè

tingui vida. En el meu cas tindrà més diners, els que té ara i els que jo els hi deixaré, sempre he volgut que es pugui mantenir a si mateixa", afirma. És un home que necessita tenir objectius clars i que porta les rendes de la Fundació com si fos una petita empresa, cosa que ja és, de fet, ja que ocupa unes 26 persones i té un pressupost d'uns 3,5 milions d'euros a l'any, més que molts centres d'art públic. "Jo només col·lecciono art català i obres que a mi m'agradin, encara que entenc que n'hi pot d'haver d'altres que no m'interessen però que també són bones". El seu artista preferit és Miró. "M'agrada per l'ús que fa dels colors primaris", confessa, i relata que en va poder comprar un en una subhasta a París que guarda a casa. "Tenia clar que la Fundació havia d'ajudar els creadors d'aquí, i això ho fem a través de premis, de la col·lecció, de la promoció dels joves i de la recuperació de la trajectòria dels més veterans". Però, esclar, tot té uns límits. "La Fundació comprarà fins a l'any 2030. La col·lecció inclourà del 1930 al 2030: cent anys d'art català contemporani.

Després, la Fundació es tornarà a concentrar en els temes de salut, que no ocupen lloc".

De fet, no ha deixat mai de dedicar-se als temes de salut, tant des de la Fundació amb l'*Informe Quiral* –"El pròxim anirà sobre edició genètica, llavors suposo que ja m'hauré posat al dia", explica– com des de les seves inversions pròpies. Contribueix a la investigació a través d'un fons de capital risc especialitzat, Ysios, i ara mateix, explica, inverteix en la recerca d'una noia de Verges que treballa al MIT en un projecte sobre el melanoma d'ull, que està a punt d'obtenir bons resultats, i en un altre projecte d'un metge del Clínic sobre el càncer de mama. "Mai he deixat d'estar lligat a la recerca científica", comenta.

En el terreny artístic està satisfet de la feina feta, però no tant del ressò que ha tingut, perquè, sobretot en els museus de l'Empordà, no hi va tota la gent que ell voldria. Per aquest motiu, diu, va decidir començar a fer itineràncies de les exposicions, com la de les fotografies d'Agustí Centelles –és l'únic que té una de les col·leccions completes d'aquest emblemàtic fons a Catalunya–, i això li ha permès doblar o triplicar el públic. "Em sento realitzat del que he fet, estic content, però està clar que aquí la gent no va als museus. A fora veus cues fins i tot als museus més petits, i aquí l'única vegada que n'he tingut és amb aquesta de la Lita Cabellut. Hi ha hagut exposicions molt bones, com la del Bigas Luna, que, bé... va tenir gent, però si ho has de valorar pel públic que hi ha..." A Can Framis, a més, explica que aquest any li ha baixat el públic per culpa, pensa, de la superilla, però confia en el ganxo que pugui tenir la retrospectiva que acaba de presentar de Pere Portabella. "És una exposició extraordinària. Al Portabella el coneixia de jove i al principi vaig quedar amb ell per fer una exposició de la seva col·lecció privada en el cicle *L'art de col·leccionar*. Ja n'he fet deu perquè estic convençut que sense col·leccionistes no hi hauria artistes, perquè no hi hauria qui comprés les obres. Però, parlant amb ell de tot el que havia fet, i de les seves pel·lícules, vaig veure que el que s'havia de fer era posar en valor tot el que havia fet, el personatge i el que havia fet per Catalunya i per la cultura. Des de les seves pel·lícules a *Viridiana* o la posada en escena de l'arribada de Tarradellas a Catalunya. Amb tot això del Procés, recordar aquell moment de Tarradellas era interessant".

Catalanisme i Procés

Parlant del Procés no és gaire optimista. "Veig la situació molt difícil ara. Quan lluites amb algú que és més poderós que tu és molt difícil guanyar o arribar als objectius previstos. Què passarà? No ho sé". Té bona opinió d'Elsa Artadi, de Carles Puigdemont i sobretot d'Artur Mas, però creu que hi ha hagut precipitació. "Jo puc dedicar-me molt a la Fundació, però si no tingués una estructura econòmica i de personal per poder fer les coses no funcionaria. Passa el mateix en la política, si no tenim una estructura feta... Diuen que ja ho muntaríem, d'acord, però el que està clar és que ara no ho tenim. I amb això no vull dir que dubti del disseny que Catalunya sigui un país, penso que seria la manera que Catalunya, que m'estimo molt, pugui ser més potent i creativa. Però no es pot fer sense estructures i sense tenir més del 50%. Serà impossible". No ho comparteix, ell no ho hauria fet mai, diu, però entén que algunes empreses, especialment els bancs, retressin la seva seu. "Hi ha gent que ven coses al mercat espanyol i té por que li facin boicot; aquest és un dels problemes que té Catalunya. El diner és poruc". ●